

Kisnovellák, másodszor

Korcsolyázás

A falunak nem volt korcsolyapályája. Aki korcsolyázni kívánt, az kijárt a tóra, az „élő” jégre. Az pedig olykor ropogott is. A ropogás korántsem jelentette azt, hogy valahol majd beszakad. Csak roppant jégtömbök idomultak olykor egymáshoz. A korcsolyázók addig jártak a tóra, amíg a hó jó vastagon be nem fődte a jeget. Úgyhogy a hótól a korcsolyával már nem boldogulhattak rajta.

Hodik Gergő és Bicskei Dénes 2012-ben is, amint befagyott a tó, kimentek a jégre. Kitanulták már, mikor biztonságos, merre előbb, merre utóbb. Leírtak néhány kört, nem túl messze a partoktól. Épp csak annyi hó volt a jégen, mint a kamaszok arcán a szakáll.

– Körülnézek egy kicsit arra jobbra – mondta Bicskei Dénes.

Hodik Gergő a zsebkendőjével bajlódott. Nagyt köpött a fagyos földre. Nem fagyott meg, mire a földre ért. Nem koppant.

– Nézd csak, erre is jó! – hallotta Gergő a háta mögül Dénest.

Gergő zsebre vágta a zsebkendőjét, s hátrafordult.

Senkit sem látott.

– Úristen! – szaladt ki a száján, és kapkodva nekivágott arra jobbra.

Meglepetés

Bodolai Péter a körzeti törvényszéktől került alig egy éve nyugállományba. Egy ideig időtöltés végett nyugdíjashoz illő munka után kutatott, s végül úgy döntött, hogy majd tanulmányokat ír a törvénykezés során adódott érdekesebb esetekről. Telegévelt papírokból időközben jókora halom gyűlt össze a szobájában. Azon a reggelen, amikor hozzáfogott az első tanulmányhoz, megvette a *Politika* című napilapot, s ámuldozva olvasta a

címoldalon: „Szerbia Kereskedelmi Kamarájának a döntése értelmében az elmúlt évben Bodolai Ákos volt az ország legsikeresebb üzletembere.”

Ákos Bodolai Péter kisebbik fia volt. Egy német tőkések teremtette belgrádi vállalatnak volt a vezérigazgatója. Családostul Belgrádban élt, de nem múlt el hét, hogy legalább egy-egy délutánra haza ne ugrott volna Újvidékre.

Nagyszerű, nagyszerű, ismételte Bodolay Péter. Érett ember műve. Bodolai Péternek azonban, újsággal a kezében, négy-öt éves korából ugrott be a fia képe. Nem a meglett emberé. Akárhova mentek, Ákos nem volt hajlandó gyalogni, folyton nyafogott, hogy az apja vegye fel a nyakába, s amikor felvette, a lábainál kellett fognia, ő pedig az apja fülébe kapaszkodott.

Bodolai Péter felhívta telefonon a fiát, s gratulált neki.

– Természetesen örülök – mondta a fia. – De mások is esélyesek voltak.

– Esélyesek csak a döntésig vannak, utána már egy sincs – szögezte le Bodolai Péter.

– Gondolod? – töprengett a fia. – De barátaim is voltak közöttük.

– Az más – mondta Bodolai Péter. – Más, ha továbbra is kitartanak melletted.

– Értem – dünnyögte Ákos.

Ennyiben maradtak.

A gyűjtemény

Zárainé kiborult: három utcai és két udvari szobából álló lakóházának minden faláról agancsok s más trófeák lógtak összezsúfolva. Azt kívánta, hogy a festmények a szekrények mögül kerüljenek végre vissza a helyükre, a falra. Azzal fenyegetőzött, ha kell, kenyértörésre viszi a dolgot. Kidobálja a trófeákat az udvarra.

Zárainak mintha kapóra jött volna a dolog: fogta magát, és az udvar végében, a telek szélességében, egy épületet emelt. Zárainé legyintett rá: ha ez az ára, ám legyen. Ha telik Zárai ötcillagos szállodáinak hasznából, üsse kő.

Zárai úgy osztotta be az épületet, hogy jusson belőle két garázsnak, egy nyitott nyári konyhának, amelyben a vadat is megnyúzhatja, s mintegy tízenöt méter hosszú teremnek, amelyben a trófeákat körös-körül a falra agghatja. A terem közepébe egy biliárdasztalt állított. Kreációját eszményi szórakozóhelynek tekintette. Főként férfiak számára. A teremhez végül még egy fürdőszobával ellátott vendéghálót is ragasztott.

A gyűjtemény változatos volt. Egy falon négy sorban kétszáznál több őzágancs sorakozott. Zárai tekintet nélkül a trófeák értékére, deszkára szereltette minden elejtett őzének az agancsát, s mindre ráíratta, hogy hol és mikor ejtette el őket. Volt közöttük korcs is meg aranyérmes is. Épp így sorakoztak a falon a dámvadak, a szarvasok agancsai, a vaddisznók agyarái, sőt még két muflon feje is. Miközben berendezkedett, Zárainak volt rá gondja, hogy elutazzon Boszniába, s a Radušan lőjön magának egy barnamedvét. Kitömette, s odaállította a bejárati ajtóhoz: ölelésre tárt karokkal fogadja a vendégeket.

Akkor már Zárai úgy vélte, nem volna teljes értékű vadász, ha nem próbálna szerencsét Afrikában is. Első útja Namíbiába vezetett, a Kalahári sivatag peremére. Végül egy zebra, egy gnú, egy impala, egy nagykudu fejét nyakastul preparáltatta, hazahozta, felakasztotta gyűjteménye közé a falra. Aki belépett a terembe, tekintete elsőnek ezeken a példányokon pihent meg.

De akkor már Zárai tudta, hogy Zimbabwebe is el kell majd mennie. Nem oroszlánt vagy tigris akart ott lőni, mégcsak elefántot sem, hiába kínálják, hanem tulokból akart kettőt, egy bikát s egy tehenet. A fejüket ugyancsak nyakastul óhajtotta kitömetni. Kinézte már a helyüket is a falon.

– Zimbabwebe veled utazom – mondta Zárainé eltűnődve.

Nemcsak vele utazott, hanem lőtt is egy sakált.

Azt hitte, hogy sakál.

Bizonyosság

Zoran Bosić holttestét a Ruma felé vezető úton találták meg, fent a Fruška gorán. A volánra borulva ült, halántékán egy lyuk, a pisztoly az ölében, tele ujjlenyomatával. Idegen ujjlenyomat nem is volt rajta. Azonmód két különböző változat terjedt el a halálról. Az egyik szerint Bosić nem talált kiutat szerelmi bonyodalmaiból, s elkeseredésében ezt a megoldást választotta. A másik szerint Bosić összerúgta a port a maffiásokkal, azok kicsalták a Fruška gorába, ott végeztek vele, s úgy rendezték, hogy a dolog öngyilkosságnak lássék.

Miután a halottat kiadták a családnak, a temetésen Boško, Bosić idősebb fia így szólt Mirkóhoz, öccséhez:

– A mi apánk szeretett bennünket.

– Igen, a mi apánk szeretett bennünket – válaszolta Mirko.

– És sohasem hagyott volna faképnél bennünket – mondta Boško.

– Faképnél sohasem – válaszolta Mirko.

Ennek nyomán vert gyökeret Bosićék ismeretségi körében az a felfogás, miszerint azoknak, akiknek két olyan szép szál fiuk van, mint Zoran Bosićnak – tizenegy-tizenkét évesek voltak akkor –, nem lehetnek megoldhatatlan szerelmi problémáik. Azoknak a fiaik mellett a helyük. Vagy a lányaik mellett. Kinek mije van. S ezt Zoran Bosić is tudta. Értsünk szót: maffiózók végeztek vele.

Boško Bosić azután minden újév napján – huszonöt év múltán is, amikor már egyetemi magántanár volt az építészeti karon – felhívta az öccsét, és ezzel köszöntötte:

– A mi apánk szeretett bennünket.

– Igen, a mi apánk szeretett bennünket – válaszolta megannyiszor Mirko Bosić.

Áradás

A Köves a Duna árterületén épült, méghozzá a gáton belül. Többnyire egyemeletes hétvégi házikókból áll, egymástól elkerített udvarral, melyeknek tulajdonosai fel vannak készülve rá, hogy a Duna gyakran – három-négyévenként – kilép a medréből. Ilyenkor a földszintről mindent felcipelnek az emeletre, azt remélve, hogy az áradás nem ér el odáig. S bizony gyakran csalatkoznak. S miután elapad a víz, minden alkalommal lent is, fönt is fertőtleníteni kell a házakat.

Áradáskor a közlekedés külön gond. Előbb derékgig erő gumicsizmában, utóbb már csak csónakkal közelíthetők meg a házak. És legfeljebb napközben járnak ki egy-egy órácskára az érintettek. Az éjszakát senki sem tölti a házában, mint máskülönben a nyári hónapokban oly sokan szokták.

Berkes új tulajdonos volt, most élte át először a megpróbáltatást. Az ötödik napon, amikor már csak csónakkal lehetett közlekedni, Gojković, a második szomszédja azzal fogadta, hogy nála az éjjel betörték, s úgy látja, hogy Berkesnél is feltörték a zárat.

– Nem nagy kár ért – mondta Gojković. – Kiürítették a hűtőszekrényemet, amit bírtak, fölfaltak, a maradékot meg szétkenték az asztalomon.

– Csürhe – vélekedett Berkes. – Nálam üres volt a hűtőszekrény. De nézd csak, megitták a pálinkámat, az üveget meg földhöz verték.

– Évekkel ezelőtt a hűtőszekrényt, a televíziókészüléket, a mosógépet is elvitték – mondta Gojković. – Most már nem kell nekik. Nincs keletjük a használt készülékeknek. Nem lehet túladni rajtuk.

– Ha nincs más, majd ezzel vigasztalódom – szólott rekedten Berkes, és nézegette, hogy le kell cserélnie a zárat. S ki tudja, meddig tart az új is.

Emlékezet

Nánási Péter megállt a hatemeletes, hosszú, kétbejárátú épület előtt a város központjában, tekintete végigfutott az ötödik emelet ablakain, s megpihent azon a négyen, amelyek mögött egykoron Juhász Gábor vízi-mérnök lakott. Nánási hosszú éveken át feleségével együtt csaknem mindennapos vendég volt abban a lakásban, de már huszonöt éve be sem tette oda a lábát.

Nánási régóta úgy érezte, hogy a sok barát közül nem más, a mérték-tartó és mindig eltökélt Juhász Gábor volt az ő igazi barátja. Habár voltak más igaz barátok is. A két család, Nánásiék és Juhászek évről évre együtt kirándulhattak hol Csehszlovákiába, hol Magyarországra, hol Ausztriába, hol meg Olaszországba, s nem múlt el év, hogy ne nyaraltak volna együtt az Adrián. Nánásiék csak egy országba nem követték Juhászt: Máltába. Oda Juhász egyedül, felesége nélkül utazott. Bizonygatta, hogy Európa számára Málta kulcsfontosságú ország, de az értelmiségiek ezt képtelenek felfogni. S Nánásira mutogatott. Juhász Gábor egy hónapot töltött Máltán, alaposan körülnézett. De nem fárasztotta Nánásit azzal, hogy máltai élményeiről beszámoljon.

Juhász Gábort fiatalon megtámadta a rák, de ezt csak akkor tudta meg, amikor már áttételei voltak a tüdején. Nem esett kétségbe. Úgy viselkedett, mintha semmi sem történt volna, miközben fegyelmezetten kezelte magát. Tisztában volt vele, hogy közeledik a vég. De sohasem hozta szóba. Nánási és felesége azon az estén is betoppantak Juhászekhez, amikor Juhász Gábor haldoklott. Ültek az ágya körül, szorongatták a kezét, visszafogták a rángatózásait, s miután meghalt, segédkeztek a fűrésztésénél és az öltöztetésénél. Juhászné a temetés után kiköltözött a fiához Németországba.

– Ugyan ki nyűvi most azt a lakást? – dörmögte magában Nánási, elmenőben a zöldre festett ház előtt.

Ha jól megy

Farkas Gábor már fél éve ott lakott az első emeleti egyszobás lakásban. A lakók annyit tudtak róla, hogy a város utcáinak a fát gondozza. Emelődaru viszi fel az óriás fák koronái közé, hogy kivágja, ami már nem oda való. Az utcán, ahol dolgozik, mindig leállítják a forgalmat. A fát ott darabolja fel munkatársaival az úttesten. A házak lakói, akik ezért nem használhatják az autójukat, szitkokat szórnak a fejére. Korán elmegy otthonról, későn ér haza.

Egy napon váratlanul megnősült. Gombos úr, a nyugdíjas színész, aki naphosszat ott üldögél a ház bejáratánál, másnap ezzel fogadta:

– Szomszéd, gratulálok. De hallom, a felesége nem újvidéki.

– Jól hallotta. Háza van Földváron – válaszolta Farkas.

– És most túladnak a házon? – faggatta Gombos úr.

– Dehogy! Én jobbára ott szándékozom tartózkodni – mondta Farkas.

– Feladja az állását? – kérdezte Gombos úr.

– Igen. Nagy kert tartozik a házhoz. Melegházakat építtetek. Kertészkedem – magyarázta Farkas.

– És túlad az újvidéki lakásán?

– Dehogy! A feleségemnek szüksége van rá. Könyvelő a kórházban. Elege van az utazgatásból.

– Vagy úgy – mondta Gombos úr. – És mikor találkoznak?

– Majd hétvégenként – nyugtatta meg Farkas. – Ha minden jól megy – toldotta meg csendesen.

A vikendház

A boszniai Mladen Glišić hosszú éveket töltött vendégmunkásként Svédországban. Fiát, Duškót kitaníttatta optikusnak, s miután úgy ítélte meg, hogy már elég pénzt kuporgatott össze, Bosznia helyett Vajdaságban, a Fruška gorában, forgalmas helyen kinézett magának egy dombtetőt, jókora lejtővel, megvásárolta, s elkezdett építkezni. Úgy képzelte, hogy majd ott lakik a fia és a két unokája, s onnan járnak be a harminc kilométerre fekvő Újvidékre dolgozni. A dombtetőre egy háromemeletes házat építtetett, emeletenként egy-egy kényelmes lakással. Mindhárom lakást be is rendezte. A földszinten amolyan közös társalgót, konyhahelyiségeket és kamrákat alakított ki. Az volt a bogara, hogy a fiának, unokáinak mindenük meglegyen a hegyen, valahogy úgy, ahogy Boszniában ő élt gyermekkorában. A lejtőn gyümölcsöst, veteményeskertet és jókora kaszálót, legelőt alakított ki, majd istállót építtetett négy-öt tehén, s ólat akár tíz sertés és ugyanannyi bárány számára. Jómagának Újvidék külvárosában építtetett egy egyemeletes villát. Két évre rá meghalt.

Duško Glišić csakugyan felköltözött a dombtetőre. Volt neki tehene is, disznaja is, báránya is. Közben egymás után nyitotta az optikai üzleteket. Négynél megállt. Igyekezett kézben tartani őket. Amikor az apja meghalt, túladott az állatokon, s beköltözött az újvidéki, külvárosi villába. A két unoka, Dejan és Ivan ugyanabban az évben sietve megnősült. Mindkettő olyan lányt talált magának, akinek volt lakása Újvidéken. Akkora, amek-

kora, kezdetnek elég. Az apjuk egyikre is, másokra is rábízott egy-egy optikai üzletet. Tanakodott, hogy a környező kisvárosokban is megvethetnék a lábukat.

A dombtető óriási házát már csak hétvégen keresték fel. Minden hét végén összecsődült a család. Csak a földszintet használták.

Esküdöztek, hogy sehol sem terem olyan jó gyümölcs, mint az ő kertjükben. A ribizlinek sehol sincs akkora fürtje, mint náluk.

Óvatosság

Hamvas Mihály hirdetések gyűjtött az újságok számára; munkájának nem kis részét odahaza végezte, telefonnal a kezében. Egy hetilap gazdasági vezetője majd fél órán át nyaggatta, hogy szaporodik az olyan hirdetések száma, amelyeket utólag képtelenek megfizettetni. Azt latolgatta, hogy majd csak azokat közlik, amelyeknek a gazdái előre átutalják a pénzt. Hamvas belefáradt az agytágításba, s miután letette a kagylót, elhatározta, leugrik az utcasarki kávéházba, felhajt egy csésze kávé.

A kávéház pöttömnyi helyiségből állt, amelyben négy asztal ácsorgott. Ez volt a téli üzemeltetés színhelye. Nyáron viszont kinn az utcán, két óriási, lombos fa alatt, egy deszkából készült pódiumon időztek a vendégek, s a tizenöt asztal csaknem mindig foglalt volt. Így most is. Hamvas fogta magát, betelepedett a kis kávézóba. Megakadt a szeme a toalett ajtaján, amelyen ezt írta: „Csendet kérünk!”

– Vagy úgy! – mondta Hamvas vigyorogva. – Ez már beszéd! Jöhet a kávé, egy pohár vízzel!

A menekült

Marosi Gergely úgy gondolta, a kád helyett egy tuskabint szereltet be a szűkre szabott fürdőszobába, úgy kényelmesebb lesz benne a mozgás. A Futaki úton talált akkorát, amekkora neki kellett, megvette, s az árustól mindjárt kért egy mestert is, aki majd felszereli. A fekete szemű, fekete bajuszos, hórihorgas mester még aznap munkához látott. Haladt is jól, értette a dolgát. Beszédes volt, tele panasszal. Felróta, hogy a város őshonos polgárai nem becsülik meg kellőképpen a horvátországi és a boszniai szerb menekülteket, pedig azok jókora tőkét hoztak magukkal, rengeteg új vállalkozásba kezdtek, s jelentős részük lesz a város felvirágoztatásában. Megdicsérte Marosit, akiről látja, hogy kivétel.

Marosi azt mondta neki, lassan a testtel. Ha fele annyi lenne a horvátországi meg a boszniai menekült, akkor könnyebb volna a beilleszkedésük. Van közöttük, aki azt szeretné, hogy az őshonosok hasonuljanak a

menekültekhez. Az őshonosok közül sokan panaszkodnak, hogy akárhova megyünk, üzletbe vagy intézményekbe, munkában menekülteket találunk. Az őshonosok háttérbe szorulnak. Megváltozott a város hangulata és jellege.

– Megismerjük a menekülteket a kiejtésükről – magyarázta Marosi. – Maga például nem horvátországi, hanem boszniai, igaz-e?

– Eltalálta – mondta a mester.

Letette a szerszámain, megtörölte a homlokát.

– Beszéljünk másról – mondta eltűnődve. – Jön a tél. Felkészült-e a didergésre?

– Úgy hallom, enyhe telünk lesz – szólt Marosi.

– Bárcsak igaza lenne – merengett el a mester.

Közben a tust a helyére rakta, s fröcsögni kezdett belőle a víz.

A „Híd“ a jugoszláviai magyar fiatalok egyetemes szellemi közösségét hirdeti.

Minden jugoszláviai magyar fiatalnak érdeke és kötelessége a „Híd“-at támogatni.

Olvasd és terjeszd a „Híd“-at!

(1935)